

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ МІСТА ТЕРНОПОЛЯ

Розглянуто сучасні тенденції розвитку туристичної інфраструктури м. Тернополя. Актуалізовано проблеми необхідності модернізації інфраструктури туризму міста у зв'язку із збільшенням туристичних потоків. Проаналізовано особливості розвитку головних складових туристичної інфраструктури м. Тернополя. Подана характеристика функціонування транспортної мережі міста, готельного та ресторанного господарства, туристичних підприємств, атрактивних закладів. Подані висновки та рекомендації щодо подальшого розвитку туристичної інфраструктури м. Тернополя.

Ключові слова: інфраструктура, транспортна мережа, туризм, туристична інфраструктура, туристичне підприємство.

Постановка проблеми. Завдяки зручному географічному положенню та наявності історико-культурної спадщини в останні роки Тернопіль перетворився на один з провідних туристичних центрів Західної України. Активний розвиток різних видів туризму в місті стримує недостатня забезпеченість відповідною інфраструктурою. Наприклад, під час проведення чемпіонату світу з водно-моторного спорту в 2012 р. у Тернополі бракувало місць для розміщення і харчування туристів, а також відчувалася недостатній рівень сервісу в інших галузях обслуговування. Саме тому туристична інфраструктура є визначальною для розвитку багатьох регіонів і міст, бо від її наявності суттєво залежить функціонування туризму на цих територіях. Вирішення таких проблем актуалізує дослідження сучасних напрямів розвитку туристичної інфраструктури в місті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки проведено багато різнопланових досліджень проблем розвитку інфраструктури туризму та її компонентів у різних містах України і світу. Зокрема, підходи до поняття туристичної інфраструктури та її компонентний склад виділяють у своїх працях С. Кузик, М. Рутинський, Т. Сокол, С. Юрченко, І. Школа. Розміщення та значення окремих компонентів інфраструктури туризму розкриті у публікаціях С. Байлика, О. Бейдика, В. Кицяка, О. Любіцевої, М. Мальської, І. Пандяка, О. Стецюк, В. Цибуха й інших авторів. Проблеми розвитку окремих складових туристичної інфраструктури м. Тернополя охарактеризовані в дослідженнях О. Заставецької, М. Лисевича, Я. Мариняка, О. Рунців. Однак сучасні тенденції геопросторового розвитку туристичної інфраструктури у містах, зокрема в Тернополі, залишаються недостатньо дослідженими.

Постановка завдання. Метою публікації є виявлення сучасних проблем і перспективних напрямів розвитку компонентів інфраструкту-

ри туризму м. Тернополя в контексті її інтеграції до Європейського туристичного простору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття "інфраструктура" здавна використовувалося у військовій сфері, а з другої половини ХХ ст. широко використовується в економічній літературі. Більшість науковців його трактують як сукупність галузей і видів діяльності, що обслуговують виробничу та невиробничу сфери економіки. Донедавна у наукових працях було поширене поняття інфраструктури як сукупності галузей і засобів виробництва, що обслуговують господарський комплекс на певній території. Однак в останні роки утверджуються підходи, за якими інфраструктура *забезпечує* розвиток різних сфер економіки у певному регіоні чи країні.

Традиційно виділяються два головні види інфраструктури – виробнича і соціальна. Однак, виділяються окремі "сполучні" її різновиди: транспортна, інституційна, логістична, туристична та інші. Власне туризм є такою галуззю, яка поєднує як виробничу, так і соціальну сфери суспільства. Розглядаючи поняття туристичної інфраструктури, слід зазначити, що теж існують різні підходи до його визначення. Серед багатьох науковців найпоширенішим є її означення як сукупності підприємств, установ і закладів, діяльність яких спрямована на задоволення потреб людей в оздоровленні та відпочинку, а також шляхів сполучення, транспорту й об'єктів розміщення туристів [2, с. 154]. Існує ще інший підхід, згідно якого туристична інфраструктура – це сукупність транспортних, гастрономічних, екскурсійних, інформаційних, пізнавальних, торговельних, фінансових й інших послуг, які надаються на певній території туристам [5, с. 208]. Натомість О. Любіцева розглядає цю інфраструктуру як туристичний ресурс, що об'єднує підприємства розміщення, харчування, транспорту, екскурсійного обслуговування та проведення дозвілля [3, с. 77]. Подібне визначення пропонує

Т.Г. Сокол, згідно якого під туристичною інфраструктурою розуміється сукупність спеціалізованих підприємств туристичного обслуговування та інших об'єктів, пов'язаних з туризмом або необхідних для обслуговування туристичних підприємств (транспортних шляхів, комунікацій, місцевих установ) [6, с. 47]. Поширені також ряд інших підходів до визначення туристичної інфраструктури, але вони її трактують подібно до вищезазначених.

Запропоноване також узагальнене поняття, згідно якого *туристична інфраструктура міста* – це сукупність підприємств, закладів, споруд і обладнання, а також транспортних шляхів і об'єктів, що забезпечують потреби туристів у відпочинку та пізнавальній діяльності на міській території. До неї належать такі сфери людської діяльності як транспортна система, готельне і ресторанне господарство, туристичні підприємства, атрактивні об'єкти (заклади дозвілля, культури, відпочинку тощо) [4, с. 114].

В останні роки у м. Тернополі актуалізувалася необхідність розвитку міської туристичної інфраструктури. Це зумовлено значним впливом туристичних потоків до міста, яке позиціонується як центр пізнавального, подієвого, гастрономічного та фестивального туризму. Особливо перевантаженою туристична інфраструктура була влітку 2012 р., коли у Тернополі проводився чемпіонат світу з водномоторного спорту. В дні проведення цього заходу було недостатньо місць у готелях і ресторанах, а також виникли питання з транспортним перевантаженням вуличної мережі. Ці фактори актуалізують проблему гармонійного розвитку всіх компонентів туристичної інфраструктури на території міста.

Розглянемо детальніше проблеми розвитку різних складових туристичної інфраструктури м. Тернополя. Основою розвитку більшості сфер людської діяльності (у т.ч. туризму) в сучасному місті є транспортна інфраструктура. До її складу входять транспортні шляхи (автомобільні й залізничні), автобусні та залізничні вокзали, аеропорти, морські й річкові порти, вантажні та пасажирські термінали, різноманітні допоміжні споруди, транспортні підприємства, депо тощо. У Тернополі розвинуті системи автомобільного, залізничного, електричного, річкового й авіаційного транспорту. У найкращому стані перебуває мережа автомобільного транспорту, до якої належать 32 міських автобусних маршрутів (на яких працюють більше 200 машин), автобусні зупинки, авто-

вокзал, приміська автостанція, обслуговуючі підприємства. Для більше 40 тис. легкових автомобілів споруджені гаражні кооперативи, автостоянки, сервісні заклади (автозаправні станції, авто мийки, СТО та інші). Для забезпечення руху автотранспорту функціонують близько 209 км вуличної мережі, 15 мостів і шляхопроводів, 40 світлофорних об'єктів. Однак понад 80% довжини вулично-дорожньої мережі є зношеною та перебуває у незадовільному стані, що негативно впливає на стан автомобілів. Через поганий дорожнього покриття частина вулиць міста є недоступною для туристичних автобусів. У належному стані утримуються переважно магістральні вулиці, здебільшого у центрі міста. Актуальним є спорудження нової об'їзної дороги навколо Тернополя, оскільки через територію міста прямує багато транзитного вантажного автотранспорту.

Тернопіль є також важливим вузлом залізничного транспорту, оскільки через місто проходить магістральна залізниця Львів – Жмеринка – Київ. Від неї відгалужуються залізничні шляхи до Чорткова й Ходорова (на південь) і до Шепетівки (на північний схід). Головним терміналом пасажирських перевезень на залізниці у місті є вокзал ст. Тернопіль, а вантажних – товарна станція Тернопіль-Товарний. Загалом система залізничного транспорту в м. Тернополі перебуває у доброму стані, оскільки в останні роки були відремонтовані колії, станційні споруди, інженерні мережі тощо. У 2012 р. запроваджено рух швидкісного поїзда Тернопіль-Київ. Водночас через ст. Тернопіль скасовано ряд пасажирських і приміських поїздів, що негативно впливає на динаміку туристичних потоків, які прямують до міста.

У Тернополі функціонує також система електричного (тролейбусного) транспорту. У місті експлуатуються близько 74 км тролейбусних мереж, на яких діють 9 маршрутів, що охоплюють найбільші міські житлові масиви. Щоденно на лінії виходить біля 50 тролейбусів. З 2009 року у місті можна замовити спеціальний екскурсійний тролейбус, який призначений насамперед для перевезення туристів. Головними проблемами розвитку системи електротранспорту м. Тернополя є висока зношеність контактної мережі і застарілість рухомого складу. В останні роки активізувалася робота міської влади щодо оновлення тролейбусного парку та ліній.

По акваторії Тернопільського ставу також здійснюються пасажирські перевезення річковим транспортом (катерами). Щорічно ним пе-

ревозиться більше 30 тис. пасажирів. У 2012 р. був відновлений другий катер, що дозволило збільшити обсяги пасажирських перевезень. Річковий транспорт є важливим елементом туристичної привабливості м. Тернополя, оскільки у навколишніх обласних центрах таких перевезень немає.

Неподалік міста розташований аеропорт, який в останні кілька років не функціонує. Його зрідка використовують для обслуговування чартерних авіарейсів і приватних літаків, прийому офіційних делегацій, сільгоспробіт тощо. Матеріальна база летовища перебуває у доброму стані, оскільки відносно недавно були модернізовані аеровокзал і злітно-посадкова смуга довжиною більше 2 км. Тернопільський аеропорт також має статус міжнародного із пропускним пунктом митного контролю. Однак недіючий аеропорт суттєво знижує туристичну та інвестиційну привабливість Тернополя.

Одним з найважливіших компонентів туристичної інфраструктури м. Тернополя є готельне господарство. Станом на початок 2013 р. у місті налічувалося 16 готелів із загальною кількістю близько 1000 місць [7]. Ними щорічно обслуговується понад 40 тисяч приїжджих осіб. Однак реальна кількість готельних закладів у Тернополі є більшою, оскільки декілька діючих готелів ще офіційно не введені в експлуатацію і не охоплюються статистичною звітністю. У місті також надаються послуги подової оренди житлових квартир і приватних хостелів, більшість з яких є незареєстрованими в органах державної реєстрації.

Більшість готелів у м. Тернополі не класифіковані за міжнародною системою т.зв. зірок. Лише готельні комплекси "Тернопіль", "Галичина", "Паллада" класифікують як тризіркові. По рівню комфорту й обслуговування до них наближаються готелі "Центральний", "Глобус" і "Камелот". Інші готельні підприємства важко зарахувати навіть до категорії двох – чи однозіркових. Водночас у місті бракує готелів недорогого класу та хостелів, послугами яких переважно користуються найактивніші туристи молодого віку.

Готельні підприємства в межах м. Тернополя розміщені нерівномірно. Більшість з них розташовані у центрі міста (рис. 1) та поблизу об'їзної дороги, яка постачає закладам розміщення і харчування транзитних туристів. Існують плани щодо спорудження нових готелів біля міського стадіону, парків, торгових центрів, а також на виїздах з міста. Актуальним

завданням індустрії розміщення туристів у місті залишається реконструкція й модернізація діючих готелів. Особливу увагу слід звернути на підвищення комфортності, якості надання послуг і гнучку цінову політику.

Готельні комплекси часто взаємопов'язані із закладами ресторанного господарства. До них належать різноманітні підприємства, які надають послуги у сфері громадського харчування: ресторани, кафе, бари, піцерії тощо. На сьогодні у Тернополі нараховується 271 заклад сфери харчування [7]. Для ресторанного господарства міста теж помітна тенденція збільшення кількості підприємств при зменшенні їх місткості.

Підприємства ресторанного господарства, подібно до готельних, також зосереджені переважно у центральній частині Тернополя, а також поблизу парків і рекреаційних площ. Однак на окраїнних густозаселених масивах міста таких закладів небагато (рис. 1). Така особливість розміщення рестораних підприємств створює проблему нерівномірного забезпечення міського населення послугами громадського харчування. Дрібніші заклади цієї сфери (кафе, бари, бістро) розташовані поблизу великих громадських центрів – ринків, торгових центрів, вокзалу та інших.

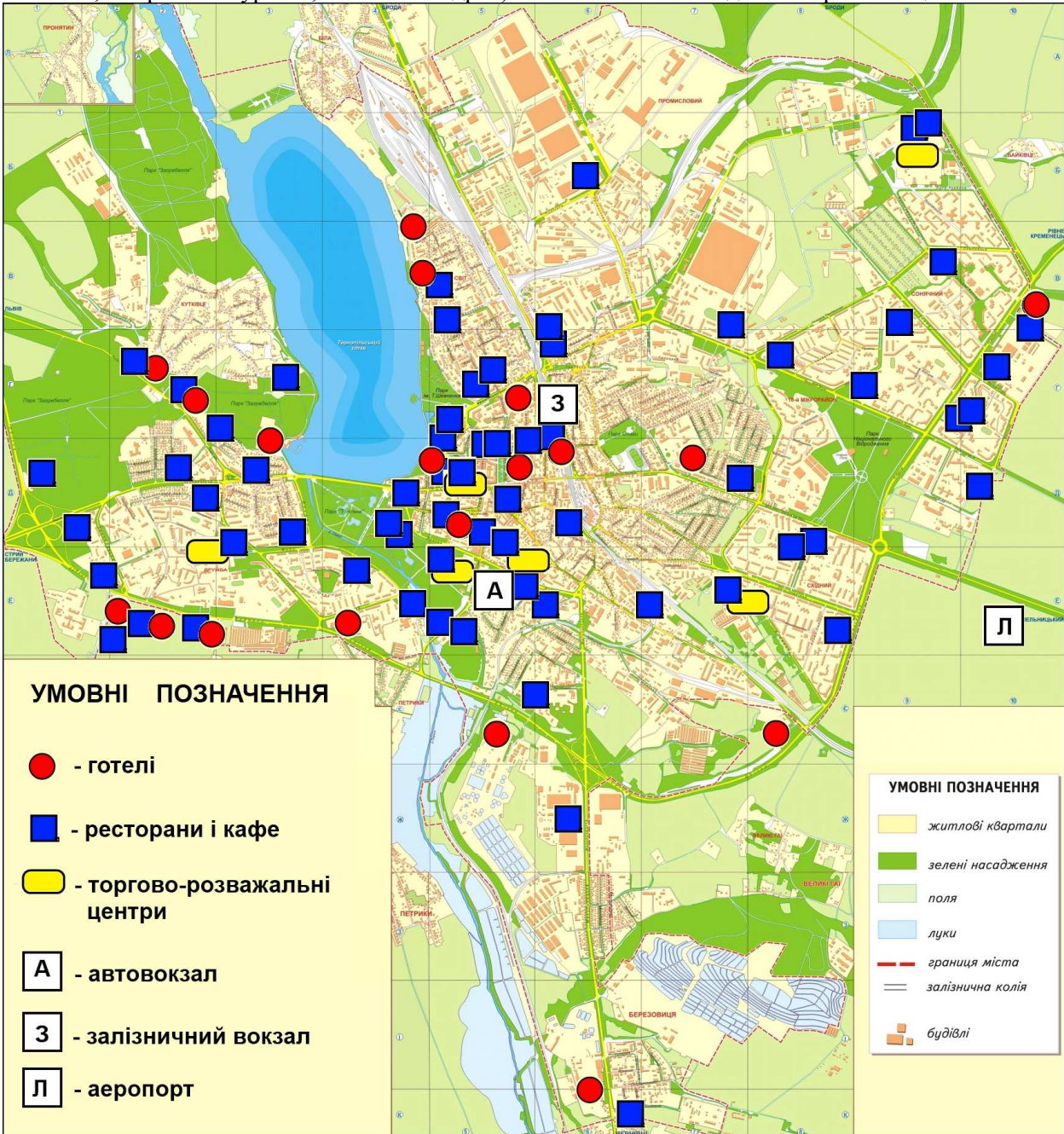
В останні роки в межах м. Тернополя відкрилося декілька т. зв. концептуальних закладів харчування, інтер'єр і меню яких відповідає певній тематиці. Зокрема, такими підприємствами є пивоварна ресторація "Ноїв ковчег", арт-кафе "Коза", ресторан "Мамонт", "Антикафе". Ці заклади теж підвищують атрактивність міста, сприяючи перетворенню Тернополя у центр гастрономічного туризму.

Мережа закладів харчування у місті потребує подальшого розширення та модернізації, враховуючи тенденції щодо зростання туристичного потоку. Насамперед необхідно покращити рівень сервісу у них через підвищення якості надаваних послуг. Важливим завданням міської влади є відкриття нових рестораних закладів у різних районах міста. Актуальним є спорудження кафе й ресторанів на поблизу набережної ставу, міського стадіону, рекреаційних зон, а також у густонаселених житлових масивах. Слід розширити мережу рестораних закладів вздовж об'їзної дороги Тернополя, по якій проходять значні транзитні пасажирські та туристичні потоки.

Одним з головних компонентів туристичної інфраструктури міста виступає система підприємств, які надають послуги у галузі ту-

ризму. До таких належать туроператори, фірми, туристичні агенції, екскурсійні бюро тощо. За даними міських довідкових служб у Тернополі діють більше сотні різноманітних туристичних підприємств. Однак діяльність більшості з них зорієнтована на роботу у сфері виїзного туризму. Деякі підприємства ("Оксамит-КЛ", "Тернопільтурист", "Файні мандри")

працюють також із внутрішніми та іноземними туристами. Щороку стають популярнішими екскурсії по Тернополю (навіть іноземними мовами), якими охоплюються більшість визначних місць і пам'яток міста. За офіційними даними міської влади у 2013 р. Тернопіль відвідало 18 тисяч туристів, однак реальна їх кількість є в декілька разів вищою.

с. 1. Туристична інфраструктура м. Тернополя

Важливим напрямом роботи місцевих органів влади є впорядкування туристично-екскурсійної діяльності на території міста. Часто приїжджі групи туристів обслуговуються екскурсводами й гідами з інших міст і країн, які неякісно надають послуги та залишають місь-

кий бюджет без прибутків. Тому органам місцевого самоврядування слід скоординувати роботу туристичної сфери в Тернополі шляхом вдосконалення контролю за потоками туристів у місті. Значну роль у цьому процесі повинні відігравати місцеві турфірми, які мають забез-

печити туристичні маршрути екскурсородами, транспортом і сервісним обслуговуванням.

Останнім важливим компонентом туристичної інфраструктури міста є заклади дозвілля й відпочинку. Їх часто ще називають атрактивними установами чи підприємствами. До них належать музеї, галереї, театри, кінозали, торгово-розважальні центри, клубні установи, тематичні парки, спортивні споруди та інші заклади культури й відпочинку [4, с. 116].

Тернопіль є одним з найбільших культурних і відпочинкових центрів Західної України. У місті функціонують чотири музеї, два театри, декілька торгово-розважальних центрів і галерей, стадіонів, клубних і спортивних закладів, а також чотири мальовничі парки відпочинку і розваг. Особливими атрактивними об'єктами у місті є набережна ставу, штучні острови, міський пляж, аквапарк, клуб зимового плавання, амфітеатр "Співоче поле", аналогів яким немає у сусідніх обласних центрах. Під час проведення Чемпіонату світу з водно-моторного спорту в 2012 р. частину узбережжя ставу обладнано для проведення міжнародних спортивних змагань на воді. Важливим є також значення закладів спорту в Тернополі, до яких належать міський стадіон, футбольні й волейбольні поля, плавальні басейни, тенісні корти, палац спорту та інші подібні об'єкти.

Більшість атрактивних закладів у місті розташовані в його центральній частині. Однак великі торгово-розважальні центри розміщені на окраїнах Тернополя (як-от ТРЦ "Подолляни", "Арена"), а також поблизу центрального ринку ("Орнава", "Новус"). Спортивні споруди й установи розташовані у межах зелених зон, які

переважають у західній та південно-західній частинах міста. В останні роки значну увагу місцевих органів влади звернено на розвиток закладів фізкультури й спорту. Це зумовлено проведенням у Тернополі міжнародних змагань з водно-моторного спорту, а також всеукраїнських чемпіонатів і турнірів з інших видів змагань. Одним з головних спортивних об'єктів міста є міський стадіон, який був модернізований під можливу тренувальну базу чемпіонату "Євро-2012". Окрім футболу, тернопільський центральний стадіон використовується для проведення масових заходів і різноманітних міських святкувань. Важливим завданням є також постійна підготовка музеїв, театрів, галерей, розважальних й інших закладів до прийому зростаючої кількості іноземних туристів у контексті євроінтеграційних процесів.

Висновки. У даній публікації розглянуті сучасні тенденції та проблеми розвитку туристичної інфраструктури м. Тернополя. Проведення подібних досліджень є актуальним через зростання туристичних потоків і проведення масових заходів у місті. Охарактеризовані різні підходи до визначення інфраструктури туризму міста, а також виділено її головні компоненти. Проаналізовані головні тенденції розвитку та територіальної організації транспортного комплексу, готельного й ресторанного господарства, туристичних підприємств і атрактивних закладів м. Тернополя. Запропоновані перспективні напрямки розвитку компонентів туристичної інфраструктури міста в контексті зростання кількості відвідувачів міста та євроінтеграційних процесів.

Література:

1. Інвестиційний паспорт міста Тернопіль [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rada.te.ua/predprinimatelstvo_i/003_i_pasport_2014.doc
2. Кузик С. П. Теоретичні проблеми туризму: суспільно-географічний підхід: монографія / С. П. Кузик. — Львів: Видав. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. — 254 с.
3. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О. О. Любіцева; [3-є вид., перероб. та доп.]. — К: Альтерпрес, 2008. — 436 с.
4. Рудакевич І. Р. Геопросторові аспекти підготовки туристичної інфраструктури міста Тернополя до "Євро-2012" / І. Р. Рудакевич // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія : географія. — Тернопіль : Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка. — Вип. 1. — 2011. — С. 113 — 118.
5. Рутинський М. Й. Туристичний комплекс Карпатського регіону України / М. Й. Рутинський, О. В. Стецюк. — Чернівці: Книги – XXI, 2008. — 440 с.
6. Сокол Т.Г. Основи туризмознавства: Навчальний посібник / Т. Г. Сокол. — К., 2006. — 76 с.
7. Туристична презентація міста Тернополя [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rada.te.ua/predprinimatelstvo_i/Презентація_ТУРИСТИЧНА.pdf

References:

1. Investy`cijny`j pasport mista Ternopil` [Elektronny`j resurs]. — Rezhym dostupu: http://www.rada.te.ua/predprinimatelstvo_i/003_i_pasport_2014.doc
2. Kuzy`k S. P. Teorety`chni problemy` tury`zmu: suspil`no-geografichny`j pidxid: monografiya / S. P. Kuzy`k. — L`viv: Vy`dav. centr LNU im. I. Franka, 2010. — 254 s.
3. Lyubiceva O.O. Ry`nok tury`sty`chny`x poslug (geoprostorovi aspekty`) / O. O. Lyubiceva; [3-ye vy`d., pererob. ta dop.]. — K: Al`terpres, 2008. — 436 s.
4. Rudakevy`ch I. R. Geoprostorovi aspekty` pidgotovky` tury`sty`chnoyi infrastruktury` mista Ternopolya do "Yevro-2012" / I. R. Rudakevy`ch // Naukovi zapysky` Ternopil`s`kogo nacional`nogo pedagogichnogo universy`tetu. Seriya : geografiya. — Ternopil` : Ternopil`s`ky`j nacional`ny`j pedagogichny`j universy`tet imeni V. Gnatyuka. — Vy`p. 1. — 2011. — S. 113 — 118.

5. Ruty'ns'ky'j M. J. Tury'sty'chny'j kompleks Karpats'kogo regionu Ukrainy' / M. J. Ruty'ns'ky'j, O. V. Stecyuk. — Chernivci: Kny'gy' — XXI, 2008. — 440 s.
6. Sokol T.G. Osnovy' tury'zmoznavstva: Navchal'ny'j posibny'k / T. G. Sokol. — K., 2006. — 76 s.
7. Tury'sty'chna prezentaciya mista Ternopolya [Elektronny'j resurs]. — Rezhy'm dostupu: http://www.rada.te.ua/predprinimatelstvo_i/Prezentaciya_TURY'STY'ChNA.pdf

Резюме:

Иван Рудакевич. СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ ГОРОДА ТЕРНОПОЛЯ.

Рассмотрены современные тенденции развития туристической инфраструктуры г. Тернополя. Актуализированы проблемы необходимости модернизации инфраструктуры туризма города в связи с увеличением туристических потоков. Охарактеризованы современные подходы к определению туристической инфраструктуры большого города и ее компонентов. Проанализированы особенности развития главных составляющих туристической инфраструктуры г. Тернополя. Представлена характеристика функционирования транспортной сети города. Особое внимание обращено на развитие автомобильного и железнодорожного транспорта, которые обеспечивают поступление туристических потоков. Актуализированы проблемы обеспечения работы аэропорта и речного транспорта. Охарактеризовано современное состояние и проблемы функционирования гостиничного хозяйства. Проанализировано территориальную организацию сети заведений размещения в Тернополе и перспективы ее развития. Дана характеристика развития и размещения сети ресторанного хозяйства города. Рассмотрены особенности расположения и проблемы функционирования различных видов заведений питания на территории города. Проанализированы тенденции развития сети ресторанных заведений в контексте развития гастрономического туризма. Охарактеризованы особенности расположения и функционирования туристических предприятий в г. Тернополе. Актуализирована необходимость развития внутреннего туризма, в частности у пределах города. Рассмотрены тенденции развития и размещения различных видов развлекательных заведений на территории г. Тернополя. Проанализированы основные проблемы и перспективные направления развития индустрии развлечений и обслуживания туристов в городе. На основе проведенного исследования представлены выводы и рекомендации по дальнейшему развитию туристической инфраструктуры г. Тернополя.

Ключевые слова: инфраструктура, транспортная сеть, туризм, туристическая инфраструктура, туристическое предприятие.

Summary:

Ivan Rudakewych. MODERN TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF TOURISM INFRASTRUCTURE IN TERNOPIL.

The modern trends of development the tourism infrastructure in Ternopil are viewed. The main problems of modernization city's tourism infrastructure with growth of tourist flows have current importance. The modern approaches for determination of tourism infrastructure of the big city and its components are characterized. The peculiarity of development the main components tourism infrastructure Ternopil city is analysed. The characteristic of function of urban transport system is represented. Particular attention is paid to the development of road and rail transport, providing tourist revenue streams. Updated software problem of the airport and river transport. The current state and problems of operation of the hotel of the city is characterized. Analysis of the territorial organization of the network of accommodation in Ternopil and possibility of its development is analysed. The development and location network of the city restaurants is characterized. The location features and problems of the different types of food outlets in the city are considered. Modern trends in the development of a network of restaurant establishments in the context of gastronomic tourism are analysed. Features of the location and operation of tourism enterprises in Ternopil. Actual modification need for the development of domestic tourism, particularly in the city. Trends of development and the location of various types of entertainment and recreational facilities in the city of Ternopil are considered. The main problems and perspective directions of development of the entertainment and service for tourists in the city are analysed. Based on the research conducted conclusions and recommendations for further development of tourism infrastructure in Ternopil are presented.

Key words: infrastructure, transport network, tourism, tourism infrastructure, travel company.

Рецензент: проф. Заставецька О.В.

Надійшла 14.05.2014р.